

Vicent Andrés Estellés

Cronista de records i d'esperances

Escriptor de l'Any 2012

Gràcies a l'apassionada vocació de cronista del seu temps i al prodigi de la seua irreductible fecunditat, el conjunt de l'obra poètica de Vicent Andrés Estellés és monumental. La seua lírica respon a una variada gamma de temes, tonalitats i registres.

Estellés és el poeta valencià més prolífic, més llegit i més popular de tots els temps. Amb el pas del anys, la seua veu s'ha convertit en llegendària.

Comissari

Josep Palomero (AVL)

Disseny gràfic

Víctor Ballester

Producció

Edelmir Galdón Casanoves

(Direcció General de Cultura)

Assessorament documental

Francesc Pérez Moragón (UV)

Fotografia

Joan Campos

(1924-1941)

EL FILL DEL FORNER

*Allò que més t'agrada, d'on et vénen els versos,
els arraps en la carn, aquells dies salvatges
quan entraves els feixos de pinassa en el forn.*

Nascut a Burjassot (1924) en el si d'una família de forners, la Guerra Civil (1936-1939) marca la seua adolescència, enmig de lectures desordenades, del descobriment de la mort i la violència.

Grup escolar, 1933. Vicent, en l'última fila, al costat del mestre. La seua germana Carme, asseguda a l'esquerra de la segona fila, vestida de blanc.

Després de provar diversos oficis i d'haver col·laborat eventualment en el diari *Jornada*, estudia com a becari en l'Escola Oficial de Periodisme de Madrid (1942-1945) en un ambient en què es mesclen la postguerra espanyola i la Segona Guerra Mundial (1939-1945).

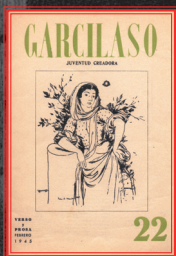

Primer article que publica en *Jornada* (20 de juny de 1942), sobre l'obra *La última alegria*, de l'escriptor noruec Knut Hamsun.

Davant del Museu del Prado, sent estudiant de periodisme, 1944.

Paral·lelament, se li obri tot un camp de noves lectures i experiències de cultura. Es forma una bona base literària i té oportunitat de publicar els primers poemes, en castellà, en algunes de les revistes del moment. Lluny de la València que enyora, va formant-se com a escriptor.

En la revista literària *Garcilaso* (núm. 22, febrer de 1945) publica "Alegria del hallazgo", tres poemes d'amor.

En la revista *La Estafeta Literaria* (núm. 23, 15 de març de 1945), publica "Poema de los veinte años".

En la revista literària *Fantasia* (núm. 37, 23 de desembre de 1945), publica "Bajaros en la arena": 19 poemes sobre temes amorosos i eclogosos.

(1946-1970)

UNA POESIA TORRENCIAL I INSÒLITA

de tot açò, només
val aquell mot ardent escrit al segon vers.
No cal que el rellegiu. És aquest: llibertat.

El 1948 ingressa en *Las Provincias* com a redactor. El 1952, el diari l'envia a cobrir el trasllat de les despulls de Jaume I des de la catedral de Tarragona al panteó reial del monestir de Poblet. L'experiència li inspira el seu primer llibre, *Ciutat a cau d'orella* (1953). Torre, de Xavier Casp i Miquel Adlert, és la seua primera editorial, i els seus primers referents, Manuel Sanchis Guarner, Joan Fuster i Josep Maria Llompart, entre altres.

Vicent Andrés i Isabel Lorenze es casen el 16 de febrer de 1955.

El 1956, la mort sobtada als quatre mesos d'edat d'Isabel, la primera filla del matrimoni, li inspira alguns poemes elegíacs amb què completa *La nit* (1956).

Aquí, entrevistant per al diari l'actriu Susan Hayward, de visita a València en les Falles de 1953. Eduard Sancho hi fa el subtítol.

El 1956 guanya el Premi Cantonigròs (*Donzell amarg*), i el 1958 el Premi València de Literatura (*La clau que obri tots els panys*).

Joan Fuster, membre del jurat del Premi València de Literatura de 1958, escrigué en el seu quadern d'anotacions a propòsit de *La clau que obri tots els panys*:

«Llibre molt considerable, des de diversos punts de vista. Dins l'àrea de la poesia valenciana, suposa la confirmació, ja que no la revelació, d'un to nou, d'acord amb temes i corrents d'última hora, bastant desatesos entre nosaltres fins ara.»

Des de 1959 és redactor en cap del diari. Consolida la seua professió i té una posició cada vegada més sòlida en la València de l'època.

Durant 15 anys, entre 1959 i 1974, publica diàriament una secció molt popular de gasetilles rimades en valencià titulada "Bon dia", que firma amb el pseudònim Roc.

La vida del carrer, l'observació de la realitat com a periodista, determinats films –és crític cinematogràfic del diari–, les lectures d'autors clàssics –com Ausiàs March– i dels escriptors contemporanis, estimulen la seua torrencial escriptura poètica que, durant molt de temps, serà desconeguda pels lectors.

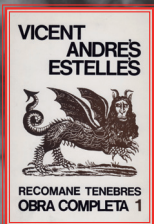
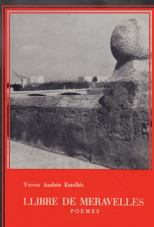

(1971-1978)

UNA GRAN VEU DE LA POESIA EUROPEA DEL SEGLE XX

*jo et vull deixar, amant, amats per a sempre,
un ram convuls de síl·labes de vidre.*

L'any 1971 publica cinc llibres nous escrits de feia temps: *L'ofici de demà*, *L'inventari clement*, *La clau que obri tots els panys*, *Primera audició* i *Llibre de meravelles*.

Recomane tenebres (1972), amb pròleg de Joan Fuster, és el primer llibre de l'Obra Completa, que el 1990 arribarà a deu volums.

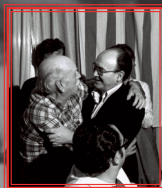
Arran de la publicació del primer volum de l'Obra Completa, fa recitals amb Ovidi Montllor en moltes poblacions valencianes.

Sopar d'homenatge amb motiu d'haver rebut el 1974 la Lletra d'Or i el premi Crítica Serra d'Or per *Les palmes de l'anyora* (Obra Completa 2). A la seua dreta, Francesc de P. Burgueta, Manuel Broseta i Alfons Cusó. La seua esquerra l'esposa del poeta i Manuel Sanchis Guarnier.

El 1978 l'entitat Onomium Cultural li atorga el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. A la seua dreta, l'escriptora Maria Àurelia Capmany.

Sopar d'homenatge (9 de juny de 1978) a Vicent Andrés Estellés per haver rebut el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, i a Josep Renau pel retorn de Feixell i per haver llegat 150 obres a la fundació constituïda a València amb el seu nom.

Al final del franquisme, el poeta adopta un compromís polític declarat i inicia la redacció del *Manal del País Valencià* (1996), colossal homenatge poètic al poble valencià, en què ocupa quatre setmanes anys.

El 1978, aprofitant una baixa del poeta per motius de salut, l'empresa periodística en què havia treballat trenta anys l'acomia.

Al llarg de la dècada dels setanta, Estellés publica 23 llibres més. De poeta de cenacle, quasi clandestí, més conegut per l'activitat periodística que pels seus versos, ha passat a formar part d'antologies. En una etapa en què comença a renovar-se profundament el panorama de la literatura valenciana i la reivindicació de la llengua es fa present en molts àmbits, Estellés se suma amb entusiasme a l'onada de canvi.

(1979-1993)

UN POETA PER A LA POSTERITAT

*us he donat els meus versos.
us he donat en certa mesura la meua vida.*

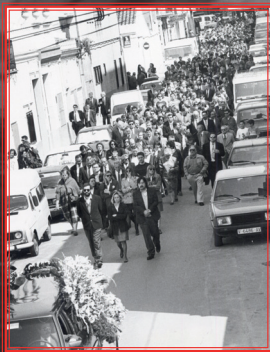
Vicent Andrés Estellés rep continus reconeixements oficials i populars per la vàlua de la seua extensa obra literària, que faciliten l'accés del poeta a la categoria de símbol civil. Dia a dia augmenta el nombre de lectors que subratllen la rellevància del seu treball d'escriptor. Se'n fan tesis doctorals, versions teatrals i cançons. Li fan entrevistes, ressenyes elogioses, noves edicions i reimpressions. La contínua aparició de llibres nous mostra la seua resistència enfront de les dificultats i les malalties.

El 30 de juny de 1979 l'Ajuntament de Burjassot i l'Associació de Veïns inauguren un bust del poeta a la plaça del País Valencià (entramunt de la Constitució). D'esquerra a dreta: Vicent Gairó, Juan Antonio Llover, Manuel Girona, Manuel Sánchez Guarnier, Josep Brevià i l'Homenatge.

Cartell del gran recital del 30 de juny de 1979 que diversos cantants van celebrar al pati de les Siles de Burjassot com a homenatge a Vicent Andrés Estellés, amb un dibuix de Josep Renau.

Vicent Andrés Estellés mor a València el 27 de març de 1993. El soterrà és una manifestació de del multitudinària.

El 1982, el president de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol, li imposa la Creu de Sant Jordi.

Homenatge pòstum de Comissions Obreres (1993). D'esquerra a dreta: Lluís Miquel, Remigi Palmero, Ovidi Montllor i Paco Muñoz.

El 27 de gener de 1984 rep el Premi de les Lletres Valencianes, fundat per l'Ajuntament de València, en el transcurs de la Segona Setmana de les Lletres Valencianes.

La Universitat de València el nomena doctor *Honoris Causa* a títol pòstum en un solemne acte celebrat al paranif el 27 de maig de 1993, presidit pel rector, Ramon Lapiedra, el president de la Generalitat, Joan Llerma, la vinda, Isabel Lorente, l'Alcalde de València, Rita Barberá, el conseller de Cultura, Educació i Ciència, Andreu López.

El 9 d'Octubre de 1989, el president Joan Llerma li atorga la Distinció de la Generalitat Valenciana a mèrit cultural.

El 1996 es publicaren els tres volums del monumental *Moral del País Valencià*.

El 23 d'abril de 2007 s'inaugura a Burjassot una estàtua del poeta.

ESTUDIS, ANTOLOGIES I TRADUCCIONS

*allò més fotut de la mort no és la mort en si
sinó que els altres viuen
i t'editen els papers que comprometen la teua molt digna memòria*

Se li han dedicat miscel·lànies, tesis doctorals, treballs d'investigació, recorreguts urbans, guies didàctiques, dossiers, documentals, còmics.

Si tenim en compte l'abast de la recepció i la repercussió de la seua obra, és evident que Andrés Estellés és percebut com un poeta molt popular, l'obra del qual, a més, ha cridat l'atenció dels estudiosos de la literatura contemporània.

La seua poesia, escrita amb una narrativitat que en facilita la comprensió, ha connectat amb l'emotivitat dels valencians i ha calat en un públic receptiu al seu discurs.

S'han publicat una vintena d'antologies de la seua obra, selectives o temàtiques.

Diversos poemes de Vicente Andrés Estellés s'han traduït al castellà, asturià, basc, portugués, anglés, francès, alemany, neerlandès, polonès, txec, hongarés, romanés, suec, croat, japonès, turc.

L'OBRA MUSICADA

*Música, alé, sobtadament
llengüetejant a les entranyes.
I per les venes, fredament,
la saba alerta de les canyes.*

Una gran quantitat de músics i cantants s'han sentit atrets per la poesia d'Estellés, com ho demostra el fet que s'hagen editat vora dos-centes cançons distribuïdes en una cinquantena de discos: Al Tall, Maria del Mar Bonet, Araceli Banyuls, Carles Barranco, Celdoni Fonoll, Lluís Miquel, Paco Muñoz, Remigi Palmero, Els Pavesos, Carraixet, Ximo, Pere & Cia, Lluís el Sifoner... fins arribar a Miquel Gil i Ximo Caffarena.

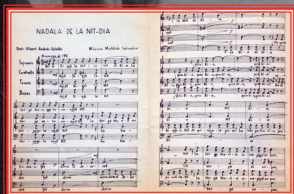
Joan Fuster escrigué en el seu quadern d'anotacions del jurat del Premi València de Literatura de 1958:

«Les parts titulades "Dietari" i "Coral romput", sobretot aquesta última, són d'un gran vigor expressiu, i resoltes, sempre, literàriament, amb un aire tot nou, àgil en el ritme i inesgotable en els recursos. És un dels millors llibres que he llegit enguany, dels presentats a aquest concurs.»

Estellés no només ha inspirat autors de música popular; també han musicat els seus versos alguns compositors de música culta. Entre d'altres, Manuel Palau, Matilde Salvador, Benet Casablancas, Mariola Vila o Josep Sanz Biosca. Diverses agrupacions corals també l'han inclòs en els seus programes.

Entre les gravacions d'Estellés que va fer Ovidi Montllor cal destacar *Coral romput*, un recitat d'una hora i mitja que va contribuir a divulgar la seua poesia.

L'OBRA TEATRAL

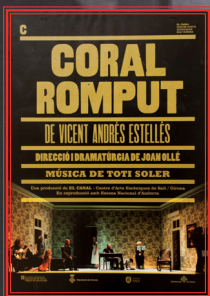
*Un adéu sobri
—ja no, ja no a reveure.
Pleguem; s'acaba.
Una pols, vil, delata
l'imminent teló indigne.*

L'absoluta llibertat creadora de Vicent Andrés Estellés li va permetre adaptar gèneres, formes i veus al seu món poètic personal.

La seua producció teatral consta de set peces: tres oratoris (*Oratori per Marilyn Monroe*, *Oratori de Josep Ribera a Nàpols* i *Oratori per la mort de Víctor Jara*), una tragèdia (*Joc d'infants*, *Tragèdia en un acte*), dos drames (*Tot l'amor de la terra* i *Una imatge de l'odi*) i una farsa (*Farsa dels joves amants*). Però el seu teatre, mitigat per l'extraordinària acollida de la seua poesia, ha quedat relegat a un segon pla.

Els seus versos contenen una capacitat escènica i unes possibilitats dramàtiques tan grans, que sovint han atret l'atenció dels professionals del teatre. La seua força poètica modula i configura els personatges i les situacions del seu teatre des de l'amor o la ràbia, la denúncia o el sarcasme.

L'OBRA IL·LUSTRADA

*El nom blanc el nom verd el nom vermell
nom gesmil nom gerani nom clavell
amb la condició cereal de la pell
i solt el llarg prestigi del cabell
Vermell flama verd herba blanc vaixell*

La poesia de Vicent Andrés Estellés, plena de metàfores que parlen de la vida i la mort, de l'amor i el pas del temps, ha motivat molts artistes que han trobat una atractiva font d'inspiració en els seus versos.

Com correspon a un autor que és percebut com a referent, un extens repertori d'artistes plàstics han interpretat i il·luminat diverses obres d'Estellés, en volums normals o en edicions especials per a col·leccionistes d'art, entre els quals Andreu Alfaro, Rafael Armengol, Manuel Boix, Joan Castejón, Pilar Dolz, Artur Heras, Antoni Miró, Jaume Plensa, Joan Ramos i Antoni Tàpies.

Un dels artistes que més ha pintat el poeta és Rafael Armengol, autor també d'escultures sobre la seua obra i de dibuixos, olis i gravats.

Manuel Boix també ha il·lustrat poemaris d'Estellés, com el *Cançoner del duc de Calàbria* i *Dues lletres per al bolero de l'Alcúdia* (1984).

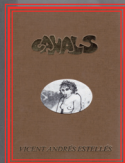
Algunes poblacions han imprès el llibre corresponent del *Mural del País Valencià*.

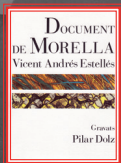
Llibre de *Xàtiva* (il·lustracions de Joan Ramos, 1980).

Llibre de *Denia* (il·lustracions de Joan Castejón, 1981).

Llibre de *Canals* (il·lustracions de Joan Ramos, 1987).

Document de *Morella* (gravats de Pilar Dolz, 1994).

Llibre de *Alzira* (il·lustracions de Joan Verdú, 1996).

L'artista Jaume Plensa ha il·lustrat el llibre *L'Hotel París* (obra encara inèdita).

Jaume Plensa s'ha inspirat també en el poema de Vicent Andrés Estellés "Assumirà la veu d'un poble" per a crear l'escultura titulada *La llarga nit*.

PREMIS I RECONeixEMENTS

*Jo no he fet més que escriure unes memòries,
uns incidents de navegacions.*

*L'home que sóc s'estima més romandre,
amb passions i manaments d'un foc,
lluny d'una llum fàcilment excessiva.*

L'obra de Vicent Andrés Estellés ha sigut objecte de diversos premis i reconeixements:

- 1956, Premi Cantonigròs de poesia.
- 1958, Premi València de Literatura.
- 1962, Flor natural del certamen literari de Castelló de la Plana.
- 1966, Premi Ausiàs March de Gandia.
- 1967, Flor natural dels Jocs Florals de Xàtiva.
- 1970, Flor natural dels Jocs Florals de Lo Rat Penat, València.

1982, Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya.

1974, Lletra d'Or (agulla de trau amb la lletra grega phi, fi majúscula) per *Les paleres de l'ajunfona*.

1984, Premi de les Lletres Valencianes.
1989, Distinció de la Generalitat Valenciana al mèrit cultural.

1975, Premi València de l'AVV, Fundació Huguet de Castelló de la Plana.

1993, Medalla d'Or de la Universitat de València (com a reconeixement a la invenció de la com a doctor *Honorat Causó* a títol postum).

1978, Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, Quinquenni Cultural.

1984, Medalla d'Or de Belles Arts del Ministeri de Cultura a títol postum.

CARRERS I ESPAIS ESTELLÉS

*Modestament diries el nom d'algun carrer,
Pelayo, Gil i Morte... Amb quina intensitat
els dius, els anomenes, els escrius! Un poc més,
i ja tindries tota València. Per a tu,
València és molt poc més. Tan íntima i calenta,
tan crescuda i dolguda, i estimada també!*

Com a mostra de l'enorme popularitat que ha assolit la figura de Vicent Andrés Estellés, són molts els municipis que, com a homenatge de gratitud, han retolat algun dels seus carrers amb el nom del poeta.

Alagüés, Albal, l'Alcúdia, l'Alcúdia de Crespins, Bellreguard, Benimodo, Benissa, Blanca, Borriana, Burjassot, la Cala de Finestrat, Carcaixent, Carlet, Catarroja, Cocentaina, Dénia, Elx, Estivella, Manuel, Meliana, Montserrat, Muro, Novelda, Ondaro, Oliva, Onda, Ontinyent, Oriola, Picanya, els Poblets, Puçol, el Puig de Santa Maria, Reus, Rocafort, Sadava, Sagra, Sagunt, Sant Joan, Tarragona, Torrent, Tortosa, la Vall d'Uixo, Vilanova de Castelló, Vilanova i la Geltrú, Villena, Xàbia...

També porten el seu nom l'Institut d'Educació Secundària de Burjassot i el Centre d'Educació i Serveis Socials d'Aldaia.

S'anomenen així, a més, l'auditori de la Poble Llarga, el jardí de Riba-roja de Túria i l'estació del metro del campus universitari de Burjassot.

FESTA ESTELLÉS

*Secret amor, estendard lluminós,
barres de sang sobre un blanc intocable,
aquest amor salvatge del País
que havem creuat, estimant-nos moltíssim,
des d'Alacant a Castelló, amb els ulls
plens de llum, una gota de llum.*

Des de l'any 2010 se celebra al mes de setembre la Festa Estellés en un nombre cada vegada major de poblacions. De manera semblant a com fan els escocesos a propòsit de la poesia de Robert Burns, els congregats sopen i lligen versos del gran poeta valencià del segle xx en un ambient amical, cívic i festiu.

Alaquàs, Albal, Alboràia, Albuixec, Alcàntera de Xúquer, Alcàsser, l'Alcúdia, Alfara del Patriarca, Algemesí, Alginet, Alzira, Altea, Antella, Barcelona, Benaguasil, Benicarló, Benimaclet, Benimodo, Benissa, Bocairent, Borriana, Burjassot, Callosa d'en Sarrià, Campredó, Canals, Carcaixent, Castelló de la Plana, Cutadau, Catarroja, Cocentaina, Corbera, Cullera, Dénia, Elx, Foios, la Font de la Figuera, Gandia, Guardamar del Segura, Llombai, Manuel, Masquefa, Massalfassar, Massanassa, la Mata, Mislata, Montcada, Montserrat, Munc, la Nucia, Ondara, Ontinyent, Otos, Paiporta, Pedreguer, Picanya, Puçol, Quart de Poblet, Real, Rocafort, Sant Joan, Sedaví, la Sènia, Senija, Silla, Simat de la Valldigna, Sollana, Sueca, Suera, Tavernes Blanques, Tavernes de la Valldigna, Teulada, Tivenys, Torrent, València, Vandellòs, Vic, Vilamarxant, Vila-real, Xàbia, Xaló, Xàtiva, Xirivella...

El poeta de Burjassot abasta la realitat d'una manera tan personal i tan plena de matisos que és capaç de captivar fins i tot el públic més poc receptiu a la poesia.

En molts versos expressa la voluntat de servir per damunt de tot el seu poble recuperant la tradició poètica, homenatjant els grans mites històrics i els territoris valencians, referint passatges cabdals de la nostra història col·lectiva, "assumint la veu del poble" i confont-se entre la gent com "un entre tants".

Vicent Andrés Estellés ha construït una llengua poètica extraordinàriament rica, combinant la llengua dels clàssics, la dels grans poetes moderns i el valencià del carrer. Amb paraules senzilles, precises i emotives, ens ha llegat una gran crònica personal de records i d'esperances.